

DOI: 10.19195/2300-7729.35.13

ELŻBIETA JAMRÓZ-STOLARSKA
Uniwersytet Wrocławski

Jubileusz sześćdziesięciolecia Instytutu Informacji Naukowej
i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego i ogólnopolska konferencja
naukowa „Kultura książki w humanistyce współczesnej”
(Wrocław, 23–24 listopada 2016)

Wrocławska Katedra Bibliotekoznawstwa powstała na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego w 1956 r. jako trzecia z kolei w Polsce placówka akademickiego kształcenia bibliotekarzy. Inicjatorem powołania Katedry był ówczesny dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej, prof. dr Antoni Knot. Z kręgu Biblioteki wywodziła się również pierwsza kadra pracowników Katedry: Karol Głombowski, który kierował Katedrą w latach 1956–1969, Kazimiera Maleczyńska, Maria Przywecka-Samecka, Julian Fercz oraz wielu wybitnych bibliotekarzy, zatrudnianych na pracach zleconych (m.in. Marta Burbianka, Jan Ożóg, Bronisław Kocowski, Helena Szwejkowska). 1 października 1969 r. Katedrę przekształcono w Instytut Bibliotekoznawstwa. Funkcję dyrektora objął prof. Antoni Knot, który sprawował ją do roku 1972. Kolejnymi dyrektorami byli profesorowie: Bronisław Kocowski (1972–1977), Kazimiera Maleczyńska (1977–1981), Krzysztof Migoń (1981–1996), Małgorzata Komza (1996–2005), Marta Skalska-Zlat (2005–2012). Od 2012 r. dyrektorem Instytutu jest dr hab. Bożena Koredczuk, prof. nadzw. UW.

60. rocznicę powstania Instytutu postanowiono uczcić w szczególny sposób — spotkaniem w gronie zaprzyjaźnionych badaczy z kraju i z zagranicy oraz przedstawicieli środowiska bibliotekarskiego, połączonym z konferencją naukową. Dzień pierwszy rozpoczął się sesją jubileuszową. W niezwykle reprezentacyjnej sali Uniwersytetu Wrocławskiego — Oratorium Marianum — wszystkich zebranych powitała Dyrektor Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa prof. Bożena Koredczuk, kierując szczególne podziękowania do Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego prof. Adama Jezierskiego, Prorektorów UW — prof. Iwony Bartoszewicz i prof. Jana Burdukiewicza, Dziekana Wydziału Filologicznego prof. Marcina Cieńskiego, Prodziekana UW prof. Bogumiły Staniów oraz dyrektorów bratnich instytutów, dyrektorów bibliotek naukowych i publicznych oraz przedstawicieli branżowych stowarzyszeń. Po gratulacjach i życzeniach, które na ręce

pani Dyrektor złożyli Rektor oraz Dziekan, prof. Koredczuk przybliżyła osiągnięcia Instytutu z ostatnich dziesięciu lat, do których w pierwszej kolejności należą sukcesy naukowe i dydaktyczne (w tym uruchomienie nowego kierunku studiów I i II stopnia Publikowanie cyfrowe i sieciowe), a także ciągła poprawa infrastruktury jednostki (gruntowny remont budynku, systematyczne inwestowanie w nowy sprzęt komputerowy).

Po tej prezentacji pani Dyrektor przedstawiła sylwetkę prof. Krzysztofa Migonia, który za swoje zasługi i wkład w rozwój bibliologii został uhonorowany Złotym Medalem Uniwersytetu Wrocławskiego. Rektor prof. Adam Jezierski, podczas ceremonii wręczenia medalu, przypomniał, że odznaczenie to przyznawane jest decyzją Senatu Uniwersytetu Wrocławskiego osobom wybitnym. Jego Magnificencja uświetnił to wydarzenie minikoncertem na zabytkowych, XVIII-wiecznych organach, co wzbudziło zachwyt zebranych gości.

Następnie głos zabrali kierownicy poszczególnych zakładów wchodzących w skład Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, prezentując ich dorobek w ostatniej dekadzie: prof. Bożena Koredczuk z Zakładu Teorii i Historii Książki, prof. Bogumiła Staniów z Zakładu Bibliotekoznawstwa, dr hab. Aneta Firlej-Buzon z Zakładu Bibliografii i Informacji Naukowej oraz dr hab. Małgorzata Góralska z Zakładu Książki Współczesnej i Edytorstwa. Uroczyste podziękowano prof. Marcie Skalskiej-Zlat oraz prof. Małgorzacie Komzie, które do końca września 2016 r. kierowały dwoma ostatnimi spośród wymienionych zakładów.

Od kilku lat oprawę graficzną instytutowych konferencji przygotowują studenci w ramach konkursu „Studenci projektują”. W IV edycji zwycięski projekt przygotowała Aleksandra Wolny, studentka III roku Publikowania cyfrowego i sieciowego. Nagrody wszystkim laureatom wręczyła przewodnicząca jury dr Ewa Repucho. Na koniec dr Rafał Werszler, który jest przewodniczącym Zespołu ds. Promocji w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, opowiedział o wystawach przygotowanych z okazji jubileuszu i zachęcił do ich zwiedzenia.

Po tej części głos zabrali goście; nie sposób wymienić wszystkich, którzy na ręce prof. Koredczuk składali życzenia i gratulacje. Byli wśród nich m.in.: prof. Maria Juda z Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, prof. Dariusz Kuźmina z Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego, prof. Michał Rogoż z Instytutu Nauk o Informacji Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, prof. Remigiusz Sapa z Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego, prof. Mariola Antczak z Katedry Informatologii i Bibliologii Uniwersytetu Łódzkiego, Dyrektor Biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego Grażyna Piotrowicz, Zastępca Dyrektora Miejskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu Jolanta Słowik, goście zagraniczni: prof. Gabriela Žibritová i mgr Marta Špániová z Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie, prof. Aušra Navickien z Uniwersytetu Wileńskiego, doc. Natalia Demczuk z Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Iwana Franki. Odczytano także listy gratulacyjne

przysłane m.in. przez: Elżbietę Stefańczyk — Przewodniczącą Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, dra Tomasza Chrzastka z Instytutu Dziennikarstwa i Informacji Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach czy Centrum Badań nad Kulturą Książki w Moskwie.

Po przerwie kawowej rozpoczęła się pierwsza, plenarna sesja konferencji naukowej zatytułowana „Kultura książki w badaniach nauk humanistycznych”. Poprowadził ją prof. Dariusz Kuźmina. Sesję otworzył prof. Krzysztof Migoń, który w referacie zatytułowanym *Kultura książki jako przedmiot badań multidyscyplinarnych* podkreślił powiązania nauki o książce z innymi dyscyplinami naukowymi. Dr hab. Jolanta Gwoździk z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach skupiła się na najnowszych projektach cyfrowych utrwalających i promujących zbiory zakonne. Dr hab. Zbigniew Osiński z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie zaprezentował koncepcje książek/prac naukowych powstających w środowisku cyfrowych humanistów na całym świecie. Prof. Bogumiła Staniów skupiła się na zagadnieniach terminologicznych w odniesieniu do książki dla dzieci. W swoim referacie przedstawiła sposób, w jaki kategoria książki używana jest w opracowaniach naukowych z zakresu literatury dla dzieci i młodzieży wydanych w Polsce po 2000 r. Sesję zakończyła prof. Małgorzata Kisilowska z Uniwersytetu Warszawskiego referatem *Czytelnictwo współczesne: intuicje czytelników i pytania badaczy*.

Po obiedzie obrady odbywały się już w podziale na sekcje, których w ciągu dwóch dni było łącznie dziewięć. W pierwszym dniu zaplanowano trzy: „Książka i literatura w kulturze narodów”, „Cyfrowa transmisja kultury pisma i druku” oraz „Kultura książki w środowiskach wyznaniowych”. Obrady toczyły się zarówno w Oratorium Marianum, jak i salach Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa. Niektóre sesje cieszyły się tak dużym zainteresowaniem, że niekiedy trudno było znaleźć wolne miejsce. Warto podkreślić, że w konferencji aktywnie uczestniczyli studenci wszystkich lat z obu kierunków. W sesji pierwszej, prowadzonej przez prof. Annę Migoniową, można było usłyszeć następujące wystąpienia: prof. Anny Grucy z Uniwersytetu Jagiellońskiego *Drukowane dedykacje w XIX-wiecznej książce jako źródło do badania kultury książki*, prof. Aušry Navickien z Uniwersytetu Wileńskiego *Dynamics of publishing of Estonian, Latvian and Lithuanian books in the first half nineteenth century: a Comparative analysis*, mgr Krystyny Puntaki z Uniwersytetu Wrocławskiego *Dziedzictwo oraz stopień reprezentatywności literatury polskiej na Łotwie w latach 1945–2010*, dr Anny Cisło i dra Piotra Czajki z Uniwersytetu Wrocławskiego *Książka w planowaniu językowym na przykładzie polityki państwa irlandzkiego* oraz dr Bożeny Prochowicz-Studnickiej z Uniwersytetu Jagiellońskiego *Przejęciowość komunikacyjna klasycznej kultury arabsko-muzułmańskiej — przyczyny niepełnej interioryzacji pisma*.

Sesję drugą, której przewodniczyła dr hab. Małgorzata Kisilowska, otworzyły dr Elżbieta Herden i dr Ewa Stefanowicz z Uniwersytetu Wrocławskiego, które w referacie *Obraz polskiego rynku e-booków w świetle wybranych źródeł*

informacji wskazały na problemy z rejestracją tego typu dokumentów i trudności w gromadzeniu wiarygodnego materiału badawczego. Dr Grażyna Piechota i mgr Lidia Jarska z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie mówiły o propagowaniu dawnej książki przez media społecznościowe, a tematykę social media i ich wpływu na kulturę książki poruszyła także mgr Magdalena Ostrowska z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Dr Mikołaj Ochmański z Uniwersytetu Warszawskiego dokonał prezentacji i analizy wizerunków książki i biblioteki w tzw. memach internetowych, a mgr Adam Flama z Uniwersytetu Wrocławskiego mówił o roli, funkcji oraz sposobach, nowych perspektywach i możliwościach wykorzystywania tekstu w grach komputerowych. Sesja trzecia ze względu na nieobecność większości uczestników nie odbyła się, a referaty mgr Marty Śpániovej z Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie *Wybitni przedstawiciele niemieckiej wspólnoty ewangelickiej ze Śląska a ich działalność kulturalna w Bratysławie* oraz dr hab. Anny Dymmel z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie *Książka i jej rola w środowisku duchowieństwa lubelskiego w świetle księgozbiorów prywatnych w pierwszej połowie XIX wieku. Propozycje badawcze* zostały wygłoszone w drugim dniu konferencji.

Pierwszy dzień zakończył się uroczystą kolacją w restauracji Stary Klasztor, która była okazją do mniej formalnego uczczenia jubileuszu Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa w znakomitym gronie, zacieśniania więzów z gośćmi z innych ośrodków oraz owocnych rozmów w kuluarach.

Drugiego dnia rano wszyscy chętni mieli okazję zwiedzić nowo powstałe Muzeum Pana Tadeusza. Po wycieczce rozpoczęły się ponownie obrady w sekcjach. W Oratorium Marianum wystąpienia koncentrowały się wokół „Humanistyki cyfrowej i jej głównych tendencji rozwojowych”. Sesję prowadziła prof. Ewa Głowacka. Pierwszy z zaplanowanych referatów, przygotowany przez prof. Marię Próchnicką i dr Małgorzatę Janiak z Uniwersytetu Jagiellońskiego, przedstawiający wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w grudniu 2015 r. na Uniwersytecie Jagiellońskim, których celem było zbadanie świadomości i akceptacji otwartych zasobów nauki przez środowisko akademickie, wygłosiła pani profesor podczas sesji plenarnej pierwszego dnia. Zebrani mieli szansę wysłuchać dr Anety Januszko-Szakiel z Uniwersytetu Jagiellońskiego, która mówiła o *Kuratorstwie cyfrowych zasobów w kontekście potrzeb komunikacji naukowej*, dra Zbigniewa Gruszki z Uniwersytetu Łódzkiego, który skupił się na *Cyfrowym regionalizmie jako aspekcie badań* oraz mgr Barbary Morawiec z Uniwersytetu Jagiellońskiego, która poruszyła kwestię *Identyfikacji użytkowników bibliotek cyfrowych*.

W drugiej, równoległej sekcji poświęconej „Czytelnictwu i czytelnikom w badaniach bibliologicznych”, którą poprowadziła prof. Anna Gruca, jako pierwsza wystąpiła dr Maria Przastek-Samokowa z Uniwersytetu Warszawskiego, która omówiła typologie współczesnych czytelników, stworzone przez nefachowców — polskich i słowiańskich blogerów. Następnie głos zabrali praktycy — nauczyciele z Gdańska — reprezentujący tamtejszy Uniwersytet. Mgr Krystian Tomala mówił

o niezwykle popularnych w ostatnim czasie tzw. (nie)książkach (np. *Zniszcz ten dziennik czy To nie jest książka*) i zaprezentował wyniki przeprowadzonych przez siebie ankiet wśród uczniów, które pokazały stosunek młodych czytelników do tego typu publikacji. Mgr Paulina Osak starała się odpowiedzieć na pytanie, czy istnieje związek między kreatywnością uczniów a poziomem ich czytelnictwa. Jako ostatni głos zabrał dr Piotr Dobrowolski z Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka J. Piłsudskiego w Warszawie, który w niezwykle żywiłowy sposób przybliżył słuchaczom metody propagandy czytelnictwa, a także wykorzystania książki w edukacji patriotycznej żołnierzy w latach 1918–1939. W dyskusji głos zabrała m.in. dr Ewa Jabłońska-Stefanowicz z Uniwersytetu Wrocławskiego, która stwierdziła, że prezentowane (nie)książki należy uznać raczej za destruktywne niż kreatywne. Dr Renata Aleksandrowicz z Uniwersytetu Wrocławskiego była ciekawa, czy w wojsku prowadzone były badania czytelnicze i otrzymała odpowiedź twierdzącą. Dr hab. Grzegorz Nieć z Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie również zwrócił się do ostatniego prelegenta, czy prezentowane książki pochodziły ze zbiorów bibliotek wojskowych. Dr Dobrowolski zapewnił, że tak, a obecność tytułów niezwiązanych z wojskowością (jak np. fachowe opracowania dla polonistów) wynikała z faktu, iż w początkowym okresie księgozbioru żołnierskie i wojskowe budowano przypadkowo.

Po przerwie obiadowej sekcję „Nowe formy książki” poprowadziła dr hab. Aneta Firlej-Buzon, a „Biblioteki w kulturze książki” — prof. Mirosław Górny. W pierwszej z wymienionych obrady rozpoczęła prof. Ewa Andrysiak z Uniwersytetu Łódzkiego referatem *Kolorowanki dla dorosłych jako nowa forma książki*. Następnie dr Anita Has-Tokarz z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie przedstawiła przykłady książek kucharskich dla dzieci w takich formatach, jak: audiobook, e-book, aplikacja mobilna, internetowy projekt kulinarny, blog i gra on-line oraz zastanawiała się, czy język nowych mediów ułatwia tworzenie i dystrybuowanie treści kulinarnych dla najmłodszych. Mgr Małgorzata Ogonowska z Uniwersytetu Gdańskiego przybliżyła tradycyjne i hipertekstowe wydanie Pałuby Karola Irzykowskiego, a reprezentujący tę samą uczelnię mgr Artur Rogoś — równocześnie doświadczony wydawca — mówił o dwóch nurtach współczesnej książki elektronicznej z perspektywy producentów (wydawców). Sesję zakończyło wystąpienie mgr Marzeny Błach, która przeanalizowała 17 drukowanych przewodników po Krakowie opublikowanych w latach 2004–2014 i pokazała, w jaki sposób na ich łamach prezentowane jest literackie dziedzictwo miasta.

W równoległej sesji, poświęconej bibliotekom, wystąpili: dr Mariusz Dworatschek z Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, który mówił o *Bibliotece Ossolineum w dawnej i obecnej kulturze książki*, dr Agnieszka Chamera-Nowak z Uniwersytetu Warszawskiego, która przygotowała referat o *Bibliotekach i bibliotekarzach partyjnych na Mazowszu w latach 1949–1954 w świetle źródeł*, prof. Ryszard Nowicki z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgosz-

czy, który przybliżył działalność wyjątkowego ośrodka kultury książki w Polsce w latach 1956–1999 — Oddziału Biblioteki Narodowej w Bytomiu oraz dr Rafał Werszler z Uniwersytetu Wrocławskiego, który omówił ewolucję architektury i wyposażenia Repozytorium Marii Magdaleny we Wrocławiu, sięgającego swymi korzeniami 1644 r.

Dwie ostatnie sesje rozpoczęły się po przerwie kawowej. Prof. Maria Juda przewodniczyła obradom poświęconym „Teorii i historii książki oraz prasy”. Dr Teresa Święćkowska z Uniwersytetu Warszawskiego przeanalizowała XIX-wieczne teksty publicystyczne oraz korespondencję ówczesnych autorów i starała się odpowiedzieć na pytanie, jak postrzegano książkę i autora w Polsce w XIX w. Prof. Małgorzata Derkacz z Uniwersytetu Wrocławskiego mówiła o *Kształtowaniu się problematyki prasoznawczej w obrębie ogólnej teorii nauki o książce na przykładzie prac polskich bibliologów*. Wystąpienie mgr Kingi Brzozowskiej z Uniwersytetu Wrocławskiego dotyczyło *Najcenniejszych średniowiecznych kodeksów nielacińskich we współczesnych zbiorach polskich*, dr hab. Grzegorz Nieć z Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie zastanawiał się *Jak napisać historię książki w Polsce Ludowej?*, a dr Karol Makles z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach próbował opisać zjawisko bibliomanii, które, w przeciwieństwie do bibliofilstwa, nie doczekało się jeszcze usystematyzowanych badań.

Szóstą sesję „Typografia, edytorstwo, rynek wydawniczy” poprowadziła prof. Bogumiła Staniów. Jako pierwsza wystąpiła dr Elżbieta Pokorzyńska z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy z referatem *Introligatorstwo współczesne i jego miejsce w zainteresowaniach oprawozdawców*. Prof. Tomasz Bierkowski z Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach oraz dr Ewa Repucho z Uniwersytetu Wrocławskiego, po przeanalizowaniu szaty edytorskiej kilkuset polskich publikacji z zakresu szeroko pojętej bibliologii i informatologii, wskazali wiele powtarzających się błędów, które powodują obniżanie jakości komunikatów wizualnych publikacji z tej dyscypliny. Prelegenci przekonywali, że konieczne jest uświadomianie środowiska, poprawa jakości typograficznej publikacji bibliologicznych i dostosowanie ich do standardów rynkowych. Dr Agnieszka Fluda-Krokos z Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie podjęła próbę redefinicji terminu ekslibris, dr Paweł Bernacki z Uniwersytetu Wrocławskiego nakreślił pejzaż polskiej książki artystycznej po 1989 r., a dr Kamila Augustyn, reprezentująca tę samą uczelnię, przypomniała *Uwagi o książce i rynku wydawniczym w esejach wybranych Virginii Woolf* i zastanawiała się, czy w dobie technologii cyfrowych są one nadal aktualne.

Konferencję naukową „Kultura książki w humanistyce współczesnej”, pod honorowym patronatem prof. Adama Jezierskiego, Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego, oraz prof. Marcina Cieńskiego, Dziekana Wydziału Filologicznego, zakończyła oficjalnymi podziękowaniami i krótkim podsumowaniem prof. Bożena Koredczuk.